

СПЕЦЫФІКА АДЛЮСТРАВАННЯ НАРОДНАЙ КУЛЬТУРЫ Ё КАРОТКАМЕТРАЖНАЙ ПЕРАКЛАДНОЙ АНІМАЦЫІ НА ПРЫКЛАДЗЕ НАВУЧАЛЬНАГА ПРАЕКТА «ЦІКАВАЯ ГІСТОРЫЯ»

Бурая В.С.

*Белорусский государственный университет информатики и радиоэлектроники
Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт інфарматыкі і радыёэлектронікі
г. Мінск, Рэспубліка Беларусь*

Албут А.А. – старшы выкладчык

Даследуюцца спосабы рэпрэзентацыі народнай культуры ў сучаснай перакладной анімацыі. Праца змяшчае інфармацыю пра стварэнне аўтарскага навучальнага мультыплікацыйнага праекта «Цікавая гісторыя», яго сюжэт, апорныя матэрыялы і элементы асноў тэорыі класічнай перакладной мультыплікацыі.

Перакладная анімацыя, перакладка – тэхніка анімацыі, пры якой аб'екты падзяляюцца на рухомыя элементы (малюнак 1), што перакладаюцца на плоскасці. Яе лічаць адным з найстаражытнейшых сродкаў стварэння мультыплікацыі. Вядомымі мультыплікацыйнымі праектамі, выкананымі ў дадзенай тэхніцы, з'яўляюцца «Вожык у тумане і «Казка казак» рэжысёра Юрыя Нарштэйна.

Назіраюцца падабенствы механік стварэння анімацыйных праектаў у тэхніцы класічнай перакладнай анімацыі і камп'ютарнай шкілетнай (касцявой) анімацыі, адкуль вынікае, што прататыпам для сучаснай тэхнікі выступіла класічная перакладная анімацыя [1].

Перакладка не патрабуе цяжкадаступных матэрыялаў і складанага тэхнічнага абсталявання. Рэсурсамі і абсталяваннем, неабходнымі для стварэння перакладнай анімацыі, з'яўляюцца матэрыялы для вырабу аб'ектаў і фонаў, фотакамера, мультымедыя-рэдактар, крыніцы святла. У кароткаметражным мультыплікацыйным праекце «Цікавая гісторыя» дадаткова задзейнічаны мультстанок – устаноўка, якая складаецца з некалькіх замацаваных празрыстых ярусаў (малюнак 2), і гуказапісвальнае абсталяванне.

Перакладная анімацыя дазваляе перамяшчаць элементы, вырабленыя адзін раз, што робіць яе больш рэсурсаащаднай у параўнанні з іншымі класічнымі тэхнікамі.

Галоўнай тэмай праекта «Цікавая гісторыя» з'яўляюцца беларускія традыцыі, а ў прыватнасці свята Каляды, народныя павер'і, асаблівасці вядзення быту [2-3]. У працы падкрэсліваюцца пытанні розніцы пакаленняў, уплыў рускай культуры на беларускую, ранніх шлюбаў і вобраза традыцыйнай сям'і мінулай эпохі.

Назва з'яўляецца аманімічным выразам, што азначае цікавую гісторыю, якая адбылася з галоўным героем, і цікавую гісторыю беларускага грамадства.

Знешні выгляд сялян і калядоўшчыкаў (Воўк, Каза, Мядзведзь, Бацян), адлюстраваныя на малюнку 3, быў створаны з апорай на матывы старых карцін (прыклад на малюнку 4) і фатаграфій.

Воўк – мужчына ў кажуху і каляднай масцы ваўка, Бацян (Бусел) – мужчына, накрыты белай прасцінай, з імітаванай галавой бусла на палцы,

Малюнак 3 – Знешні выгляд персанажаў у мультыплікацыйным фільме «Цікавая гісторыя»

Малюнак 4 – А. М. Васняцоў. «Скамарохі». 1904

Мядзведзь – буйны мужчына ў перавернутым футрам вонкі кажуху і аблавусе, пры знаёмстве выдае толькі гукі мукання, праз што пасля Галоўны герой іранізуе, спасылаючыся на апавяданне І. С. Тургенева «Му-му». У ролі галоўнага героя выступае ўтрыраваны зборны вобраз сучаснага маладога чалавека.

Сюжэт пачынаецца з недарэчнай сітуацыі ў аўтобусе, дзе глядач знаёміцца з Галоўным героем і Бабкай, пасля чаго яны апынаюцца ў мінулым. Там яны сустракаюць Дзеда – архетып каляднага зазывалы, выканаўцу песень, адказнага за музычнае і гукавое суправаджэнне выступленняў. У праекце ён адыгрывае ролю «гіда па мінулым», тлумачачы Галоўнаму герою незнаёмыя канцэпцыі традыцый. Тры персанажы перамяшчаюцца на фоне пейзажу беларускай вёскі на снях і трапляюць у двор з класічнай для беларускай культуры хаты, адлюстраваны на малюнку 5.

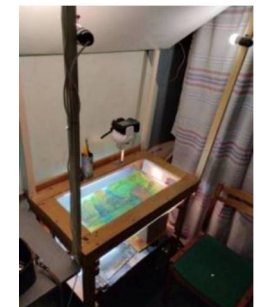
Каля ганка яны сустракаюць астатніх калядоўшчыкаў, апранутых у традыцыйныя святочныя касцюмы. Пасля знаёмства ў двор з хаты выходзіць старэйшая дачка сямейства – Святлана – з лыжкай куцці. Згодна з народным павер'ем, перш чым прыступіць да вячэры, незамужнія дзяўчаты з лыжкай куцці

Малюнак 5 – Фон з мультыплікацыйнага фільма «Цікавая гісторыя»

Малюнак 1 – Вынік разбіўкі персанажа

Малюнак 2 – Мультстанок

выходзяць у двор варажыць. У якім баку забрэша сабака – там і каханы жыве.

Затым дзяўчына запрашае герояў унутр. Фон на малюнку 6 паказвае інтэр'ер з характэрнымі для беларускай глыбінкі прадметамі быту: сталовы посуд, ручнікі і тканіны з традыцыйным арнамантам, «святы кут», пабеленая печ, чыгункі, вілы, качарга, калаўрот, лавы, куфры і валёнкі.

Дзед адразу ж пачынае выступленне, выконвае вядомую беларускую народную песню «Прыехала Каляда ў вазочку». Бабка ў традыцыйнай масцы казы ўбягае ў хату і пачынае танцаваць, а затым падае на падлогу, імітуючы смерць ад голаду, што, паводле народнага сцэнарыя свята, прабуе ад гаспадароў хаты накарміць яе. Сітуацыя знаёміць нас з малодшым сынам Мікітам і яго маці. Гаспадары, не жадаючы наклікаць на сваю хату непрыемнасці, гасцінна прапануюць калядоўшчыкам сесці за стол.

Мужык – бацька сямейства – пералічвае калядныя стравы нацыянальнай кухні на святочным stole ў характэрным для беларускага мястэчка посудзе: квашаная капуста, адвараная бульба, хлеб, узвар, галубцы.

Святлана зноў збіраецца варажыць на суджанага, на што Мужык папракае яе ў падпале хлеўчука свечкай у мінулым годзе, што з'яўляецца адсылкай да «Святланы» В. А. Жукоўскага. Але варажба ўсё ж адбылася, Святлана

выкарыстала ў гэтым выпадку два звычаі. Першы звычай варажбы: калі дзяўчына выцягвала з дрывотні гладкае палена, гэта азначала, што муж будзе добрым, а калі сукаватае – дрэнным. Калі палена тоўстае – муж будзе багатым, а тоненькае – бедным. Другі звычай варажбы: дзяўчаты здымалі бот і кідалі яго праз плячо. Па кірунку наска вызначалі, куды пойдзе замуж: калі насок паказваў на хату – вяселле будзе ў роднай вёсцы, калі ў бок – у чужой. Бот трапіў у адну са страў, ад гэтага Жонка пад уплывам эмоцый пачала скардзіцца на свой утрыравана ранні шлюб.

Галоўны герой, каб выправіць сітуацыю, вымушаны выконваць калядную ролю «дурня», блазна. «Дурань» вырашае станцаваць пад музыку ў жанры цяжкага року, выкарыстоўваючы плэер смартфона. Незразумелыя для продкаў гукі, іх крыніца, а таксама няўклудныя і рэзкія рухі Галоўнага героя іх палохаюць, бо існуе павер'е, што напярэдадні Каляд нячыстая сіла (нячысцікі) можа хадзіць па зямлі, а калядоўшчыкі абараняюць ад іх хаты сваімі абрадамі. З гэтай прычыны Мядзведзь выкарыстоўвае элемент касцюма Бацяна – палку з імітаванай галавой бусла на канцы – і б'е ёй Галоўнага героя, пасля чаго той прачынаецца ў ранейшым аўтобусе ў наш час.

Здарэнне змусіла Галоўнага героя перагледзець свае адносіны да беларускай культуры і традыцый. Яго змены пацвярджаюцца тым, што ў пачатку гісторыі ён размаўляў на рускай мове, у працэсе развіцця сюжэта паступова пераходзіў на «трасянку» з паслядоўным павелічэннем канцэнтрацыі слоў на беларускай мове ў маўленні, а ў заключэннай частцы мультфільма ім былі выказаны высновы на літаратурнай беларускай мове. Варта падкрэсліць, што персанажы з мінулага размаўляюць на працягу ўсяго сюжэта на літаратурнай беларускай мове, Бабка – на «трасянцы», бо выступае «правадніком» паміж старымі і новымі пакаленнямі.

Спіс выкарыстаных крыніц:

1. Казакова, А. В. Основы классической анимации : учеб.-метод. комплекс для студентов специальности 1-19 01 01 Дизайн (по направлениям), направление специальности 1-19 01 01-06 Дизайн (виртуальной среды) / сост. А. В. Казакова, Н. В. Шершень. – Электрон. дан. (4,9 Мб). – Мн. : Институт современных знаний им. А. М. Широкова, 2020. – 164 с. – 1 электрон. опт. диск (CD).
2. Рождественские колядки: традиции и обычаи. – URL: <https://mag.relax.by/prazdnik/ny/10338819-rozhdestvenskije-kolyadki-tradicii-i-obychai> (дата звароту: 20.04.2026).
3. «Суженый-ряженный, приходи ко мне наряженный». Популярные гадания на Святки, предсказывающие будущее. – URL: <https://mlyn.by/08012025/suzhenyy-ryazhenyy-pridi-ko-mne-naryazhenyy-populyarnyye-gadaniya-na-svyatki-predskazyvayushchiye-budushcheye> (дата звароту: 20.04.2026).

Малюнак 6 – Фон з мультыплікацыйнага фільма «Цікавая гісторыя»